



Opinia
w sprawie działań zaradczych w stosunku do nutrii amerykańskiej (*Myocastor coypus*)
w województwie śląskim

W związku z zapytaniem Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w sprawie zasadności planowanych działań dotyczących populacji nutrii (*Myocastor coypus*), wobec której podjęto decyzję o przeprowadzeniu działań zaradczych polegających na eliminacji osobników tego gatunku ze środowiska, **Komisja PROP ds. Ochrony Gatunków rekomenduje pilne usunięcie tych osobników ze środowiska i niezwłoczne podjęcie działań zaradczych.**

UZASADNIENIE

Nutria amerykańska należy do 100 najbardziej inwazyjnych gatunków obcych i znajduje się w wykazie inwazyjnych gatunków obcych uznanych za stwarzające zagrożenie dla Unii Europejskiej zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 (Dz. Urz. UE L 189 z 14.07.2016, s. 4) i jego kolejne aktualizacje. Natomiast zgodnie z *Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów*, nutria znajduje się na liście inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii, podlegających szybkiej eliminacji.

Potrzeba i obowiązek eliminacji ze środowiska osobników inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii Europejskiej lub Polski, z kategorii, o których mowa w § 1 pkt 1 lit. a i pkt 2 lit. ww. Rozporządzenia Rady Ministrów **wynika wprost z przepisów krajowych i Unii Europejskiej. Zagadnienie to było przedmiotem rozbudowanych i szczegółowych analiz gremiów eksperckich Unii i krajów członkowskich, w tym Polski, na etapie tworzenia tych przepisów. Zatem każdorazowe zasięganie w takich sprawach opinii organów doradczych, w tym PROP, może jedynie powodować szkodliwe opóźnienie działań.**

To samo dotyczy formy eliminacji. W wypadku zwierząt pierwszeństwo należy dawać metodom przeżyciowym - w tym w szczególności przekazywaniu odłowionych zwierząt do azyli mających status ośrodków izolowanych. Uśmiercanie jest metodą ostatecznego wyboru. Jednak w wypadku braku innych możliwości, należy ją stosować jak najszybciej i skutecznie. Wszelkie zaniechania czy opóźnienia w tym względzie mogą bowiem prowadzić – jak w wypadku nutrii w Polsce – do narastania problemu i konieczności eliminacji jeszcze większych liczb zwierząt lub do nieodwracalnych szkód przyrodniczych. To na państwach członkowskich (ich organach) spoczywa obowiązek zapewnienie tworzenia i utrzymania odpowiedniej liczby azyli, dostosowanych do potrzeb w danym kraju. Polskie przepisy i rozwiązania organizacyjne zdecydowanie tego nie zapewniają, spychając ciężar organizacyjny

i finansowy na społeczeństwo obywatelskie. Jest to rozwiązanie niewłaściwe i jak widać w praktyce – nieskuteczne.

Nutria naturalnie występuje w Ameryce Południowej. To duży gryzoń, przypominający wyglądem bobra, o masie ciała do 9 kg, bytujący w pobliżu cieków wodnych, ale dobrze adaptujący się do bardzo różnorodnych siedlisk, w tym antropogenicznych. Nutrie mają ogromny potencjał rozrodczy. Samice dojrzewają płciowo pomiędzy trzecim a dziewiątym miesiącem życia. Gdy dojrzeją, mają po kilka (od 3 do 5) miotów w roku, liczących średnio od 4 do 5 młodych. Przez to, jest to gatunek bardzo ekspansywny. W Europie (w tym w Polsce) jest gatunkiem obcym, wprowadzonym przez człowieka głównie w wyniku celowych uwolnień przez nieodpowiedzialnych właścicieli hodowli oraz ucieczek z niewłaściwie zabezpieczonych ferm futrzarskich.

Najbardziej istotnym zagrożeniem ze strony tego gatunku jest przenoszenie na inne zwierzęta dzikie oraz udomowione, w tym psy, koty, zwierzęta hodowlane, a także ludzie, wielu groźnych chorób i pasożytów. Do zarażenia dochodzi najczęściej poprzez kontakt z odchodami nutrii pozostawianymi w dużej liczbie na brzegach cieków wodnych oraz kontakt z wodą zanieczyszczoną odchodami oraz moczem tych zwierząt. Mogą one zawierać m.in. wirusy zapalenia wątroby typu E (HEV), wirusy zapalenia mózgu i mięśnia sercowego (EMCV), a także toksoplazmę *Toxoplasma gondii*, neosporę *Neospora caninum* oraz *Francisella spp.*, powodujące toksoplazmozę, neosporozę i tularemię, groźne choroby psów, kotów i ludzi¹, *Chlamydophila psittaci* oraz *Streptococcus equi zooepidemicus* wywołujące chlamydię i żółtę – choroby objawiające się zapaleniem płuc u ludzi i koni², oraz krętki *Leptosipira* sp. wywołujące leptospirozę, chorobę skutkującą poważnym uszkodzeniem nerek u ludzi³. Nutrie są ponadto żywicielami wielu pasożytów (niciansi, tasiemców, przywr, pierwotniaków), które mogą być przenoszone na inne zwierzęta, w tym na ludzi, najgroźniejsze z nich to: *Strongyloides myopotami*, *Schistosoma mansoni*, *Giardia lamblia*, *Taenia* spp., *Fasciola hepatica*⁴, *Trichostrongylus duretteae*, *Eimeria coypu* i *Eimeria seidelii*⁵.

Ponadto nutrie, jako obcy gatunek wpływają negatywnie na środowisko poprzez: żerowanie na rodzimych gatunkach flory⁶ oraz na roślinach uprawnych^{7,8}; niszczenie lęgów ptaków

¹ Nicoletti A., Pregel P., Starvaggi Cucuzza L., Bollo E., Scaglione F.E. 2024. A health status update of *Myocaster coypus* in Northern Italy. *Animals* 14(2), 245.

² Martino, P.E., Stanchi, N.O., Silvestrini, M., Brihuega B., Samartino L., Parrado E. 2014. Seroprevalence for selected pathogens of zoonotic importance in wild nutria (*Myocaster coypus*). *Eur J Wildl Res* 60: 551–554.

³ Vein J, Leblond A, Belli P, Kodjo A, Berny PJ (2014) The role of the coypu (*Myocaster coypus*), an invasive aquatic rodent species, in the epidemiological cycle of leptospirosis: a study in two wetlands in the East of France. *Eur J Wildl Res* 60: 125–133.

⁴ Choe S., Lee D., Park H., Oh M., Jeon H.-K., Eom K.S. 2014. *Strongyloides myopotami* (Secernentea: Strongyloididae) from the Intestine of Feral Nutrias (*Myocaster coypus*) in Korea. *Korean J Parasitol.* 52(5): 531-535.

⁵ Zanzani S.A., Di Cerbo A., Gazzonis A.L., Epis S., Invernizzi A., Tagliabue S., Manfredi M.T. 2016. Parasitic and Bacterial Infections of *Myocaster coypus* in a Metropolitan Area of Northwestern Italy. *J Wildl Dis.* 52(1): 126-130.

⁶ Prigioni C, Balestrieri A, Remonti L (2005) Food habits of the coypu, *Myocaster coypus*, and its impact on aquatic vegetation in a freshwater habitat of NW Italy. *Folia Zool-Praha* 54: 269–277.

⁷ D'Adamo P, Guichon ML, Bó RF, Cassini MH (2000) Habitat use of coypus (*Myocaster coypus*) in agro-systems of the Argentinean Pampas. *Acta Theriol* 45: 25–33.

⁸ Panzacchi M, Bertolino S, Cocchi R, Genovesi P (2007) Population control of coypu *Myocaster coypus* in Italy compared to eradication in UK: a cost-benefit analysis. *Wildl Biol* 13:159–171.

wodnych, wskutek ich rozdeptywania oraz zjadania^{9,10}; drążenie nor prowadzące do uszkodzeń obwałowań i nabrzeży^{11,12}. Wpływ nutrii na roślinność wodną może być znaczący, czego efektem może być duża redukcja obszarów porośniętych trzcina oraz wyeliminowanie na rozległych obszarach różnych gatunków z rodzaju *Rumex* oraz grążela żółtego *Nuphar lutea*. Zanik roślinności brzegowej może z kolei wpływać negatywnie na ryby oraz bezkręgowce (np. ważki) związane z tymi siedliskami, a także na ptaki, które tracą miejsca lęgowe.

W Polsce nutrie utworzyły stabilne populacje w różnych regionach, głównie na terenach zurbanizowanych, z których następnie rozprzestrzeniały się dalej zajmując także obszary objęte formami ochrony przyrody. W skali kraju, populacja nutrii bytujących w środowisku liczy już co najmniej kilka tysięcy zwierząt. Pierwsze stanowiska wolno żyjących nutrii w Polsce rozpoznano jeszcze przed wdrożeniem w życie przepisów ustawy o gatunkach obcych (*Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych*, Dz. U. 2021 poz. 1718). W większości przypadków nutrie mogły utworzyć stabilne populacje dzięki brakowi właściwej reakcji ze strony samorządów lokalnych, na terenie których pojawiły się pierwsze uwolnione osobniki lub uciekinierzy z hodowli. Zgodnie z obowiązkiem wynikającym z *Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt* (Dz. U. 1997 Nr 111 poz. 724), zwierzęta te jako tzw. zwierzęta bezdomne, powinny być zostać odłowione. Niepodejmowanie stosownych działań przez lokalne władze w krótkim czasie doprowadziło do groźnej dla ochrony rodzimej przyrody, akceptacji obecności tych zwierząt w środowisku i traktowania ich jako „lokalnych atrakcji”. Sytuacja ta prowokowała kolejne uwolnienia tych zwierząt w miejscach ich występowania, a także tworzenia nowych populacji w innych regionach Polski.

Obecnie jedna z największych wolno żyjących populacji tego gatunku występuje na Śląsku, w okolicach Rybnika, Wodzisławia i Jaworzna. Jej liczebność w ostatnich latach wzrastała lawinowo, szczególnie w Rybniku, gdzie lokalna społeczność zachęcana nieodpowiedzialnymi hasłami o wspieraniu „lokalnej przyrodniczej atrakcji” intensywnie dokarmiała te zwierzęta, co skutkowało dużą przeżywalnością młodych, rodzących się kilka razy w roku. Typowe dla ostatnich lat łagodne zimy także sprzyjały wzrostowi liczebności, którą szacuje się już na kilkaset osobników. Tak duża populacja nie może zostać odłowiona i umieszczona w azylu dla zwierząt, ponieważ dotychczas istnieje tylko jeden azyl w kraju mający zgodę i warunki do utrzymywania nutrii i to zaledwie kilku osobników. Konieczne jest zatem przeprowadzenie odłowów i humanitarne uśmiercenie odłowionych osobników.

W związku z tym Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach odpowiedzialna za przeprowadzenie działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, po kilku latach starań pozyskała w tym roku środki w kwocie kilkuset tysięcy złotych i poszukuje wykonawcy

⁹ Angelici C, Marini F, Battisti C, Bertolino S, Capizzi D, Monaco A (2012) Cumulative impact of rats and coypu on nesting waterbirds: first evidences from a small Mediterranean wetland (Central Italy). *Vie Milieu* 62: 137–141.

¹⁰ Bertolino S, Angelici C, Monaco E, Monaco A, Capizzi D (2012) Interactions between coypu (*Myocastor coypus*) and bird nests in three Mediterranean wetlands of central Italy. *Hystrix* 22:333–339.

¹¹ Carter J, Leonard BP (2002) A review of the literature on the worldwide distribution, spread of, and efforts to eradicate the coypu (*Myocastor coypus*). *Wildl Soc Bull* 30: 162–175.

¹² Dondina O, Orioli V, Tirozzi P, Bani L (2024) Estimating risk to prevent damages: predicting and preventing coypu (*Myocastor coypus*) damage to transport infrastructure. *Pest Manag Sci*. <https://doi.org/10.1002/ps.8128>

odłowów i uśmiercenia kilkuset osobników nutrii w woj. śląskim, w tym w szczególności w Rybniku i Jaworznie.

Komisja ds. Ochrony Gatunków rozumie, że odłów i uśmiercenie tych zwierząt budzi wątpliwości a nawet opór społeczeństwa, szczególnie mieszkańców Rybnika i Jaworzna, którzy przez ostatnie lata zdążyli się do obecności nutrii przyzwyczaić, a nawet je polubić i włożyli wiele wysiłku w opiekę nad nimi. Jednakże, w świetle dostępnej wiedzy naukowej, którą zaledwie w części przytoczyliśmy powyżej, gatunki inwazyjne są jednymi z największych zagrożeń dla przyrody, powodując ogromne zmiany w siedliskach naturalnych i w zespołach gatunków rodzimych, a często prowadząc do ich całkowitego wyginięcia lub zaniku na danym obszarze. Dlatego jako obywatele mamy przede wszystkim obowiązek zapewnienia ochrony rodzimej przyrodzie i rodzimym gatunkom tak, by pomimo różnych negatywnych procesów, zachować je dla przyszłych pokoleń. I nie zwalnia nas z tego obowiązku nawet najbardziej emocjonalna debata społeczna. Obowiązek ten dotyczy także, a nawet przede wszystkim, instytucji wszystkich szczebli, którym jako jedno z zadań powierzono dbanie o naszą rodzimą przyrodę.

Uważamy, że naganne jest to, że w momencie pojawienia się nutrii w okolicach Rybnika i Jaworzna władze lokalne nie podjęły żadnych działań mających na celu odłowienie osobników pionierskich i tym samym powstrzymanie ich przed dalszym zwiększaniem liczebności. Potępienia wymaga fakt podejmowania przez Urząd Miasta Rybnik działań promocyjnych, polegających na zachęcaniu do dokarmiania populacji inwazyjnego gatunku i wprowadzaniu mieszkańców w błąd na temat znaczenia nutrii dla ochrony lokalnej przyrody.

Biorąc pod uwagę powyższe uznajemy, że eliminacji populacji nutrii ze środowiska naturalnego należy dokonać jak najszybciej, gdyż każde opóźnienie w tym zakresie spowoduje znaczące zwiększenie liczebności populacji, a tym samym wzrost strat w przyrodzie i kosztów prowadzenia działań zaradczych w przyszłości. Jednocześnie podkreślamy pilną konieczność utworzenia azyli dla tych zwierząt, w szczególności, że monitoring internetowego handlu inwazyjnymi gatunkami obcymi (IGO) prowadzony w latach 2022-2024 przez Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody "Salamandra", jednoznacznie wykazał, że na popularnych portalach ogłoszeniowych oferowane są do sprzedaży setki nutrii przez osoby prywatne. Osoby te albo nie mają świadomości, że w obecnym stanie prawnym jest to nielegalne, albo liczą na brak zainteresowania ze strony organów ścigania i bezkarność. Takie osoby, przy braku nabywców, są nadal potencjalnym źródłem pojawiania się tych zwierząt w środowisku. Azyle oprócz przyjmowania nutrii odłowionych, mogłyby oferować hodowcom przejęcie tych zwierząt bez konsekwencji prawnych, zamiast stosowanego dotychczas nielegalnego proceduru uwalniania do środowiska.

Jednocześnie Komisja rekomenduje:

1. Przeprowadzenie przez organy ścigania dokładnego rozpoznania, ile nielegalnych hodowli nutrii znajduje się obecnie w Polsce i gdzie się znajdują, uwzględniając istniejące raporty (np. raporty PTOP „Salamandra”) i przeprowadzając kontrolę aktualnych ofert na internetowych portalach ogłoszeniowych, a w przypadku wykrycia takich ofert, podejmując stosowne działania połączone z konfiskatą zwierząt i przekazaniem ich do azyli.
2. Promocję dobrej praktyki podczas podejmowania działań zaradczych, polegającej na wydawaniu komunikatów z informacjami o tych działaniach i ich zasadności nie później, niż

w dniu ogłoszenia zamówienia na ich realizację. Komunikaty, których zadaniem oprócz aspektu edukacyjnego, kładącego nacisk na konieczność ochrony rodzimej przyrody przed inwazyjnymi gatunkami, jest zapobieganie dezinformacji, powinny być przedstawiane w sposób rzetelny i zgodny z aktualną wiedzą naukową i powinny być szeroko udostępnione opinii publicznej.

3. Zwiększenie nadzoru nad działaniami podejmowanymi przez azyle dla zwierząt posiadające zezwolenia na powstanie i funkcjonowanie wydane przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska. A także rozważenie cofnięcia zezwoleń w przypadku podmiotów, które propagują treści i podejmują czynności podważające zasadność prowadzenia działań zaradczych wobec IGO, czym utrudniają realizację tych działań.

4. Nawiązanie efektywnej współpracy między Generalną Dyрекcją Ochrony Środowiska, Ministerstwem Klimatu i Środowiska, Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji, w celu realizacji przez organy ścigania skutecznej walki z nielegalnymi hodowlami oraz obrotem zwierząt i roślin objętych ograniczeniami (należącymi do inwazyjnych gatunków obcych, gatunków niebezpiecznych oraz gatunków objętych różnymi formami ochrony).

5. Rozpoznanie istniejących i zapobieganie powstawaniu kolejnych wolno żyjących populacji zwierząt należących do gatunków obcych, będących efektem zaniedbań przy realizacji programów opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt, poprzez zwiększenie nadzoru nad realizacją ustawy o ochronie zwierząt w zakresie podejmowania działań wobec zwierząt gatunków nieudomowionych.

6. Przyspieszenie prac nad utworzeniem Centralnego Azylu dla Zwierząt, poprzez nadanie tej inwestycji charakteru priorytetowego w dziedzinie ochrony przyrody i środowiska oraz zapewnienia bezpieczeństwa publicznego.

dr hab. Sabina Pierużek-Nowak, prof. UW
przewodnicząca KOG PROP
[podpisano elektronicznie]

Otrzymują:

- Ministerstwo Klimatu i Środowiska
- Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
- Członkowie PROP
- a/a